K 17/2023 vp
Ilmastoasiantuntija Hanna Aho
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
YmV 7.11.2023

Asia: K 17/2023 vp Ilmastovuosikertomus 2023

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää mahdollisuudesta lausua ja toteaa seuraavaa:

- Ilmastovuosikertomus on valmisteltu entistä paremmin antamaan kokonaiskuvaa päättäjille ja kansalaisille ilmastotoimien etenemisestä.
- Suomi ei nykytoimin saavuta EU:n vuoden 2030 velvoitteita eikä hiilineutraaliutta vuonna 2035
- **Ilmastovuosikertomus tuo selkeästi esiin lisätoimien tarpeen**
- Ilmastolain 16 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvosto päättää seurannan perusteella *"tarvittaessa tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavista lisätoimista"*
- **Eduskunnan tulee edellyttää ilmastolain mukaista päätöstä lisätoimista sekä uuden maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman valmistelua** samassa aikataulussa energia- ja ilmastostrategian ja KAISU:n kanssa.
- KHO:n mukaan valtioneuvoston passiivisuuden jatkuminen voi avata tien valtioneuvoston toiminnan tutkinnalle

Lisätoimien tarve

Ilmastovuosikertomus 2023 tuo selkeästi esiin tarpeen lisätoimille, jotta Suomen ilmastotavoitteet voidaan saavuttaa. Ilmastovuosikertomus kuvaa ilmastopolitiikan toimeenpanoa kevääseen 2023 asti, mutta se ei ota huomioon Petteri Orpon hallituksen tekemiä linjauksia. Sittemmin kokonaiskuva ilmastopolitiikan toimeenpanosta on synkentynyt entisestään ja maankäyttösektorin huomattavan nieluvajeen lisäksi päästövähennyskuilu taakanjakosektorilla ja päästökauppasektorilla on kasvamassa hallituksen toimien vuoksi.

> *"Ilman merkittäviä lisätoimia maankäyttösektorilla on todennäköistä, ettei Suomi saavuta EU:n LULUCF-asetuksen mukaisia velvoitteita ilman päästöyksiköiden ostoja muista jäsenmaista. Myös kansallisen hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen edellyttää lisätoimia maankäyttösektorilla sekä muilla sektoreilla."*

> *"Tämän hetkisten tietojen perusteella uuden maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman laatimista tulisi kuitenkin harkita jo tällä vaalikaudella. Myös ilmastolaki edellyttää, että MISUa arvioidaan kuluvalla vaalikaudella."*

➔ Suomen luonnonsuojeluliitto yhtyy valtioneuvoston näkemykseen ja esittää että valtioneuvosto tekee ensitilassa päätöksen lisätoimista ilmastolain mukaisesti (16 §:n 1) ja

muuttaa ilmastopolitiikan suunnitelmia päätöksen mukaisesti (17 §), jotta lain tavoitteet voidaan saavuttaa.

- ➔ **Eduskunnan tulee edellyttää ilmastolain mukaista päätöstä lisätoimista sekä uuden maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman valmistelua samassa aikataulussa kuin energia- ja ilmastostrategian ja KAISU.**
- ➔ MISU:n valmistelussa tulee huomioida sekä EU-velvoitteet että kansallinen hiilineutraaliustavoite sekä se, että LULUCF-asetuksen mukaiset joustokeinot eivät välttämättä ole käytettävissä. On kuitenkin selvää, että ilman uskottavaa nielusuunnitelmaa joustoja ei ole mahdollista käyttää.
- ➔ KAISU:n päivityksessä tulee huomioida ilmastovuosikertomuksen mukaisesti, että taakanjakosektorilla tulisi varautua siihen, että LULUCF-sektorilta ei saada KAISUssa suunniteltuja vuosittaisia 0,4 Mt joustoja.
- ➔ On varauduttava ostamaan maankäyttösektorin nieluyksiköitä, jotta nieluvaje ei siirry taakanjakosektorille.

KHO:n kesäkuisen päätöksen perusteella valtioneuvoston passiivisuuden jatkuminen voi avata tien uuden valituksen tutkinnalle.

> "Korkein hallinto-oikeus katsoi, että valtioneuvoston päätösmenettelyn lainmukaisuuden arvioiminen muutoksenhakijoiden tarkoittamalla tavalla voisi tulla tuomioistuimen tutkittavaksi sellaisessa tapauksessa, että päätöksen tekemättä jättäminen tuossa vaiheessa johtaisi ilmastolain vastaiseen lopputulokseen tai että **valtioneuvoston tosiasiallinen toiminta osoittaisi, ettei sillä ole tarkoitusta tehdä asianmukaisia päätöksiä laissa edellytettyjen tavoitteiden ja velvoitteiden saavuttamiseksi riittävän nopealla aikataululla.**"

Liitto huomauttaa, että esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2024 on jyrkässä ristiriidassa ilmastovuosikertomuksen ja ilmastopoliittisten suunnitelmien kanssa, sillä rahoitusta leikataan huomattavasti toimista, joiden varaan päästövähennyspolku ja hiilinielujen vahvistaminen on suunniteltu. Tämä tulee korjata eduskunnassa.

Liitto muistuttaa, että sekä kansallisten että EU-velvoitteiden saavuttamisesta on ympäristöhyötyjen lisäksi Suomelle valtava taloudellinen potentiaali ja mainehyöty. Vihreä siirtymä tuo investointeja ja kestäviä työpaikkoja. Ympäristökriisien ratkaisu on taloudellisesti välttämätöntä. Epäkohdonmukainen ilmastopolitiikkaa tekee hallaa uusille investoinneille. Edellisten ja nykyisen hallituksen riittämättömät toimet ja kustannustehokkaiksi havaittujen toimien peruminen kasvattaa kustannuksia tulevaisuudessa ja jättää nuorille ja tuleville sukupolville epäoikeudenmukaisen ja raskaan hiilivelkataakan.

Vapaaehtoiset hiilimarkkinat

Ilmastovuosikertomuksen mukaan "Vapaaehtoisista hiilimarkkinoista kertyneen kokemuksen valossa vapaaehtoisilla ilmastoteoilla voidaan parhaimmillaan edistää ilmastohyötyjä ja kestävää kehitystä, mutta pahimmillaan aiheuttaa haittaa omien ilmastotoimien välttelyn, harhaanjohtavien ilmastoväittämien tai erilaisten sosiaalisten ja ympäristöhaittojen muodossa. Vapaaehtoisia ilmastotekoja koskeva sääntelykenttä on vielä keskeneräinen. Alan käytännöt, toiminnan oikeudelliset puitteet ja viranomaisten tulkinnat muokkautuvat ja kehittyvät jatkuvasti."

“Julkisesti saatavilla oleva materiaali kotimaisista vapaaehtoisista ilmastotoimista on hyvin puutteellista. Yksikään tällä hetkellä Suomessa kotimaisia vapaaehtoisia kompensaatiopalveluja myyvä toimija ei käytä käynnissä olevien hankkeidensa osalta kansainvälisiä hyvitysstandardeja, eikä siten ole mukana niiden tietojärjestelmissä.”

Hallitusohjelma nojaa vahvasti vapaaehtoisiin hiilimarkkinoihin vaihtoehtona aiemmin sovituille toimille ja jopa keinona joustaa jakeluvelvoitteesta. Liiton linja on, että päästöjen kompensointi ei korvaa tarvetta vähentää päästöjä siellä missä ne syntyvät ja ettei hiilinieluilla voida kompensoida fossiilisten polttoaineiden tai turpeen poltosta aiheutuvia päästöjä. Ilmastovuosikertomuksessakin esiin tuotujen tietojen valossa Liitto pitää hallitusohjelman kirjauksia jakeluvelvoitteen joustomekanismin ulottamisesta maankäyttösektorille hyvin huolestuttavana ja fossiilisten polttoeineiden käytön jatkamisen perustelua hiilinieluilla ilmastotieteen ja ilmastopolitiikan perusperiaatteiden vastaisena.

Kunnat

Ilmastovuosikertomuksen mukaan Suomen 309 kunnasta 138 on asettanut itselleen kunnallisen tai seudullisen ilmastotavoitteen (Kuntaliiton ilmastoselvitys 2021). Näissä kunnissa asuu 4,5 miljoonaa henkilöä eli noin 80 prosenttia Suomen väestöstä. Kuntien tilanteissa on kuitenkin suuria eroja. Kuntaliiton ilmastoselvityksen 2021 mukaan suurin haaste kuntien ilmastotavoitteiden saavuttamisen kannalta on kautta linjan rahoitus- ja henkilöresurssien puute.

Luonnonsuojeluliiton mielestä hallituksen esitys lopettaa kuntien ilmastoavustukset ja tuki kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen sekä vähentää alueellisen energianeuvonnan määrärahoja vaikeuttavat ilmastotavoitteiden saavuttamista ja ylläpitävät kuntien välisiä eroja.

Biotalous

Kansallinen biotalousstrategian päivitys julkaistiin huhtikuussa 2022 ja päivitetyn strategian painopiste siirtyi biotalouden arvonlisän kasvattamiseen niin palveluissa kuin tuotteissa. Etlan ja Efin (2022) tutkimus arvioi, että metsäteollisuuden tuotannon arvonlisä kasvaa tulevaisuudessa, erityisesti jos tuotannon sivuvirtoja pystytään hyödyntämään korkean arvonlisän tuotteiden valmistuksessa. Tämä edellyttää, että puunjalostuksessa syntyviä sivuvirtoja saadaan vapautettua energiantuotannosta. Sivuvirtojen, kuten hakkeen ja sahanpurun, laajempi hyödyntäminen turvaisi myös tuotannon raaka-ainesaannin hakkuiden mahdollisesti vähentyessä tulevaisuudessa. Liitto kuitenkin muistuttaa, että nykyinen biomassan energiakäytön verokohtelu ei tue tällaista kehitystä vaan kannustaa energiakäyttöön korkeamman jalostusasteen tuotteiden sijaan.

Luken (2023) mukaan arvonlisän kaksinkertaisataminen metsäsektorilla on mahdollista myös nykyistä matalammilla hakkuutaoilla, mikäli tehdään riittäviä investointeja korkean arvonlisän tuotteisiin.

Sopeutuminen ja turvallisuus

Ilmaston kuumeneminen on jo nostettu myös Suomessa yhdeksi tulevaisuuden turvallisuusuhista. Ilmastovuosikertomuksessa esiin nostettujen yhteiskunnan turvallisuusstrategian taustalla olevien uhkamallien lisäksi Suomen sisäisen turvallisuuden selonteko tunnistaa ilmaston kuumenemisen ja luontokadon kytköksen vakavien ja laajojen häiriöiden yleistymiseen. Luonnonsuojeluliitto korostaa, että työtä ilmastoriskien kytkemiseksi osaksi turvallisuustyötä tulee jatkaa. Samalla johdonmukainen ilmastopolitiikka tulee entistä paremmin tunnistaa vakauden edellytyksenä.

Oikeudenmukaisuus ja vuoropuhelu

Ilmastolain ja sen mukaisen ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmän tavoitteena on varmistaa osaltaan ilmastotoimien oikeudenmukaisuus ja kestävä kehitys.

Liitto on huolissaan valtioneuvoston passiivisuuden sekä ilmastopoliittisten suunnitelmien mukaisten toimien peruuttamisen oikeudenmukaisuusvaikutuksista. Talouspolitiikan arviointineuvoston mukaan tasapalautus olisi tehokkain tapa hyvittää polttoainekuluja pienituloisille. Samalla päätöohjauksesta voitaisiin pitää kiinni.

Ilmastovuosikertomus kertoo vuoropuhelun vahvistamisesta ilmastopolitiikan pyöreässä pöydässä ja parlamentaarisessa ryhmässä. Liitto näkee Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisen ilmasto- ja luontopolitiikan pyöreän pöydän työn jatkamisen tärkeänä vuoropuhelun ja ilmastopolitiikan oikeudenmukaisuuden varmistamiseksi. Valitettavasti pöydän määrärahat on poistettu valtion talousarvioista.

Lisätietoja

Hanna Aho, ilmastoasiantuntija, hanna.aho@sll.fi, p. 040 628 9495